

کالای امانی

هدفهای رفتاری: در پایان این فصل، فراگیر خواهد توانست:

- ۱- کالای امانی را تعریف کند.
- ۲- آمر و حق العمل کار را تعریف کند.
- ۳- حقوق، وظایف و مسئولیت حق العمل کار را برشمارد.
- ۴- فرق بین فروش عادی و فروش امانی را توضیح دهد.
- ۵- فرق بین حق العمل کار و نماینده تجارتي را شرح دهد.
- ۶- ثبت عملیات مربوط به محموله امانی را به روش بهای تمام شده در دفاتر آمر انجام دهد.
- ۷- ثبت عملیات مربوط به کالای امانی را به روش بهای تمام شده در دفاتر حق العمل کار انجام دهد.
- ۸- ثبت عملیات مربوط به کالای امانی در دفاتر حق العمل کار را انجام دهد.

۷- کالای امانی

عده‌ای از تجار و شرکتها برای به دست آوردن بازارهای جدید غیر از بازارهای فروش عادی، مقداری از کالای مؤسسه خود را به شهرستانها یا کشورهای دیگر ارسال می نمایند تا توسط افراد و مؤسسه‌ای که طرف معامله و مورد قبول آنها هستند، فروخته شود. این گونه کالاها را کالای امانی و یا محموله امانی و یا مرسله امانی می نامند.

شخص یا شرکتی که کالای امانی را برای فروش به طور امانی برای طرف خود می فرستد، فرستنده کالای امانی یا آمر گویند. شخص یا مؤسسه‌ای که کالای امانی را برای فروش دریافت می دارد، گیرنده کالای امانی یا حق العمل کار می نامند. البته حق العمل کاران برای این کار مبلغی به عنوان کمسیون یا حق العمل از صاحب و فرستنده کالا دریافت می دارند. قانون تجارت ایران در مورد حق العمل کار چنین می گوید:

«حق العمل کار کسی است که به اسم خود ولی به حساب دیگری معاملاتی کرده و در مقابل، حق العملی دریافت می دارد» (ماده ۳۵۷) به طوری که ملاحظه می شود، حق العمل کار کالای امانی را به منظور فروش از آمر به طور امانی دریافت کرده، به حساب وی به فروش می رساند.

۷-۱- فرق بین فروش عادی و فروش کالای امانی

فرق اساسی بین فروش عادی و فروش کالای امانی در این است که در مورد فروش عادی به محض انجام عمل فروش، خریدار مالک کالا می شود و حال آن که در کالای امانی با این که آمر، کالا را به منظور فروش برای حق العمل کار می فرستد، اما تا هنگامی که کالای ارسالی به فروش نرسد، همچنان مالک کالای ارسالی است.

با این توضیحات، می‌توان گفت که در مورد کالای امانی مطالب زیر باید مورد توجه قرار گیرد :
 اولاً، در دفاتر فرستنده کالای امانی، در پایان دوره مالی و هنگام تنظیم صورتهای مالی باید مقدار کالایی که نزد حق‌العمل کار موجود است و به فروش نرسیده، جزو موجودیهای کالای آمر محسوب شود و می‌بایست به بهای تمام شده موجودی کالای مؤسسه فرستنده کالا اضافه شود.

ترازنامه مؤسسه فرستنده کالا (آمر)

...../۱۲/۲۹

×××	بدهیها	×××	موجودی نقد
		×××	حسابهای دریافتنی
		×××	پیش‌پرداختها
		××	موجودی کالا
×××	سرمایه	××	موجودی کالا - نزد حق‌العمل کار
		×××	کل موجودی کالا
		×××	سایر داراییها
<u>×××</u>		<u>×××</u>	

ثانیاً چنانچه حق‌العمل کار (گیرنده کالای امانی) ورشکست شود آمر می‌تواند کالای خود را عیناً پس بگیرد و حال اگر به‌جای ارسال کالا به‌طور امانی مستقیماً و به‌طور عادی به او فروخته بود، نمی‌توانست چنین کاری بکند بلکه باید مانند سایر طلبکاران اقدام کرده، احیاناً چند درصدی از طلب خود را وصول نماید.

مزایای فروش کالای امانی برای حق‌العمل کار

۱- چون قیمت کالا مرتباً در بازار در حال نوسان است و چه بسا ممکن است کالای خریداری شده قبلی تنزل قیمت پیدا کرده، و از این بابت زیانی متوجه مؤسسه حق‌العمل کار شود، اگر حق‌العمل کار کالاها را به‌صورت امانی دریافت دارد، چون به هر قیمتی که میسر شد، با موافقت آمر می‌فروشد و ربطی به بهای خرید کالا ندارد، در نتیجه متحمل چنین زیانهایی نمی‌شود.
 ۲- اگر کالاهای خریداری شده به فروش نرسد، مقداری از سرمایه مؤسسه را کد مانده و از طرف دیگر چون در مقابل پرداخت بهای آنها تعهداتی کرده است، از این بابت موجب نگرانیها و زیانهایی برای مؤسسه می‌شود. در صورتی که این‌گونه نگرانیها و زیانهایی برای کالاهای دریافت شده امانی وجود ندارد.

مزایای فروش امانی برای آمر

۱- دستیابی به بازارهای بیشتر و فروش زیادتر و در نتیجه سود فراوانتر.
 ۲- اطمینان بیشتر از وصول بهای کالای امانی تا فروشهای عادی نسبه، زیرا اولاً بعضی از حق‌العمل کاران با درصدی به نام حق‌التضمین که دریافت می‌دارند، وصول بهای کالای فروش‌رفته را از هر جهت به عهده می‌گیرند و ثانیاً همان‌طور که گفته شد، اگر حق‌العمل کار ورشکست شود، بهای کالای امانی از بین نمی‌رود بلکه آمر می‌تواند عیناً آنها را پس بگیرد.
 ۳- برای معرفی و ایجاد بازار برای محصولات جدید شناخته نشده که بعضی از تجار و نمایندگان حاضر به خرید و فروختن آنها به صورت عادی نیستند، ارسال کالا برای آنها به‌طور امانی بهترین وسیله است تا تجار و شرکتها با اطمینان بیشتر اقدام به قبول و فروش این‌گونه محصولات و کالاها بنمایند.

۷-۲- حقوق گیرنده کالای امانی (حق العمل کار)

مهمترین حقوقی که به حق العمل کار تعلق می گیرد، به شرح زیر است :

۱- کارمزد فروش یا حق العمل فروش و یا کمیسیون فروش: مبلغ حق العمل فروش که در مقابل خدمات حق العمل کار به او داده می شود، طبق قرارداد طرفین و معمولاً درصدی از بهای فروش است.

۲- حق التضمین: اصولاً حق العمل کار باید کالای ارسالی را به طور نقد به فروش برساند و در صورتی که بدون توافق آمر به طور نسیه فروخته شود و احتمالاً مبلغی از این گونه مطالبات سوخت شود، زیان حاصله به عهده حق العمل کار است. اما چنانچه آمر اجازه فروش نسیه را داده باشد، سوخت شدن مطالبات در صورتی که با دقت و حسن نیت فروخته شده باشد، به عهده حق العمل کار نیست. به همین منظور بعضی از ارسال کنندگان کالا (آمرین) درصدی از بهای فروش را به عنوان حق التضمین به حق العمل کار می دهند. در این صورت، وصول یا عدم وصول مطالبات به عهده حق العمل کار است.

۳- پرداخت هزینه هایی که حق العمل کار برای فروش محموله امانی داده است.

وظایف حق العمل کار: مهمترین وظایفی که برعهده گیرنده کالای امانی است، عبارت است از :

۱- حق العمل کار باید به طوری که آمر دستور داده، کالای امانی را حفظ و نگهداری نماید و ترتیبات مقرر در این مورد را اجرا نماید.

حق العمل کار مثل «امین» ضامن تلف یا نقصان مالی که به او سپرده شده، نیست. مگر در صورت تعدی یا تفریط.

۲- دقت در فروشهای نسیه و سعی و کوشش در وصول مطالبات.

۳- تصفیه حساب فروش کالا بر طبق قراردادی که با آمر دارد و ارسال صورتحساب فروش در فواصل معین یا پس از فروش تمام یا قسمتی از کالای امانی.

مسئولیت حق العمل کار

۱- چنانچه حق العمل کار، نادرستی کرده و مخصوصاً هزینه ای را به حساب آمر بیشتر از مبلغ واقعی و یا مبلغ فروش را کمتر از مبلغ واقعی منظور دارد، مستحق دریافت حق العمل نخواهد بود.

۲- چنانچه حق العمل کار تقصیر کرده باشد، باید از عهده خساراتی که از عدم رعایت دستور آمر ناشی شده باشد، برآید.

۳- چنانچه حق العمل کار کالای امانی را کمتر از حداقل قیمتی که آمر معین کرده بفروشد، مسؤول پرداخت تفاوت وجه خواهد بود، مگر این که ثابت کند که نگهداری کالا موجب تلف شدن آن می شده و یا به هر صورت از ضرر بیشتر جلوگیری کرده و تحصیل اجازه آمر در آن موقع مقدور نبوده است.

۴- همان طور که اشاره شد اگر حق العمل کار شخصاً ضمانت طرف معامله را کرده باشد و یا عرف تجاری او را ضامن بشمارد، مسؤول پرداخت مطالبات مزبور خواهد بود و در غیر این صورت مسؤول نیست.

۷-۳- نماینده تجاری

نماینده تجاری کسی است که معاملات را به نام تاجر یا مؤسسه ای که به او نمایندگی داده است، انجام می دهد و یا به کسی که از طرف تاجر یا مؤسسه ای برای انجام کلیه امور مربوط به تجارتخانه یا ثبت آن اختیار داده می شود، نماینده تجاری گویند. به عبارت دیگر نماینده تجاری، نایب رسمی تجارتخانه می باشد.

۷-۴- تفاوت بین حق العمل کار و نماینده تجاری

۱- نماینده تجاری معاملات را به نام تاجر یا تجارتخانه ای که نمایندگی آن را بر عهده دارد، انجام می دهد، در صورتی که

حق العمل کار معاملات را به نام خود ولی به حساب آمر انجام می دهد و مشتری حق العمل کار معمولاً آمر را نمی شناسد و به اعتبار حق العمل کار معامله می کند.

۲- حق العمل کار نسبت به وصول مطالبات خود از آمر، نسبت به دیگر طلبکاران آمر، حق رجحان دارد، در صورتی که نماینده تجاری، دارای چنین حقی نیست و مثل سایر طلبکاران تاجر است، مگر این که طبق قرارداد چنین حقی به او داده شود.

۵-۷- حسابداری کالای امانی

ثبت محموله امانی در دفتر فرستنده کالای امانی به روشهای مختلف انجام می گیرد که رایجترین آنها، روش ثبت به بهای تمام شده است، در این روش برای ثبت عملیات از بهای تمام شده استفاده می شود و برای این منظور یک حساب اصلی به نام حساب کالای امانی و چند حساب دیگر مورد استفاده قرار می گیرد.

طرز ثبت اقلام مربوطه در دفاتر فرستنده کالای امانی و نیز در دفاتر گیرنده کالای امانی در زیر ارائه می شود.

دفتر روزنامه آمر

۱- کالای امانی	×××
کالای ارسالی	×××
ثبت بهای تمام شده محموله ارسالی	
۲- کالای امانی	×××
موجودی نقد	×××
پرداخت هزینه های محموله ارسالی توسط آمر	
۳- حق العمل کار	×××
کالای امانی	×××
ثبت مبلغ فروش محموله توسط حق العمل کار	
۴- کالای امانی	×××
حق العمل کار	×××
پرداخت هزینه های انجام شده توسط حق العمل کار	
۵- کالای امانی	×××
حق العمل کار	×××
ثبت حق العمل و حق التضمین مقرر (درصدی از فروش)	
۶- موجودی نقد - صندوق یا اسناد دریافتنی	×××
حق العمل کار	×××
ثبت وجه نقد یا اسناد دریافت شده از حق العمل کار	
۷- موجودی کالا - نزد حق العمل کار	××
کالای امانی	××
احتساب کالای امانی فروش نرفته طی دوره	

۸- کالای امانی

xxx

xxx

خلاصه سود و زیان

نقل سود حاصل از فروش کالای امانی به خلاصه سود و زیان

xxx

۹- کالای ارسالی

xxx

خلاصه سود و زیان

نقل بهای محموله ارسالی به خلاصه سود و زیان

حسابهای دفتر کل (فرستنده کالای امانی) آمر:

کالای امانی نزد حق العمل کار

xxx	(۳) - مبلغ فروش	xxx	(۱) - بهای تمام شده کالای ارسالی
		xxx	(۲) - هزینه های آمر
xx	(۷) - مبلغ کالای امانی	xxx	(۴) - هزینه های حق العمل کار
	فروش نرفته	xxx	(۵) - حق العمل و حق التضمین
		xxx	(۸) - سود حاصل از فروش کالای امانی نقل
			به خلاصه سود و زیان
xxx		xxx	

موجودی نقد

xxx	(۲) - پرداخت هزینه ها	xxx	مانده از قبل
		xxx	(۶) - موجودی نقد

کالای ارسالی

xxx	(۱) - بهای تمام شده کالای ارسالی	xxx	(۹) - نقل به خلاصه سود و زیان
xxx		xxx	

خلاصه سود و زیان

xxx	(۸) - سود فروش امانی
xxx	(۹) - کالای ارسالی

موجودی کالا

(۷) - موجودی نزد حق العمل کار xx

حق العمل کار (آقای .....)

×××	(۴) پرداخت هزینه ها	×××	(۳) - فروش
×××	(۵) - حق العمل و حق التضمین		
×××	(۶) - موجودی نقد		
<u>×××</u>		<u>×××</u>	

توضیحات

الف - موجودی کالا - نزد حق العمل کار: معادل مبلغ بخشی از محموله امانی که تا پایان دوره فروخته نشده است، با استفاده از فرمول زیر محاسبه و ثبت می گردد تا از حساب کالای امانی دوره مورد عمل کسر و کنار گذاشته شود:

$$\frac{\text{هزینه های حق العمل کار} + \text{به جز هزینه های فروش} + \text{وسيلة آمر} + \text{بهای تمام شده کالای ارسالی}}{\text{تعداد (مقدار) کالای ارسالی}} \times \text{تعداد (مقدار) موجودی} = \text{بهای تمام شده موجودی کالا نزد حق العمل کار دریافتی}$$

ب - حساب کالای امانی: حساب کالای امانی، حسابی است که به طور جداگانه برای فروشهای امانی از آن استفاده شده و بهای تمام شده کالای ارسالی همراه با هزینه های متعلقه در بدهکار آن و فروش کالای امانی همراه با موجودی کالا در پایان دوره در بستانکار آن ثبت شده و مانده این حساب سود یا زیان حاصل از فروش کالای امانی را نشان می دهد که به نوبه خود به خلاصه سود و زیان مؤسسه منتقل می شود.

ج - حساب کالای ارسالی: حساب کالای ارسالی یک حساب موقت بوده و بهای تمام شده محموله فرستاده شده در بستانکار آن ثبت می شود و در پایان دوره مالی و یا به هنگام رسیدن صورتحساب فروش کالای امانی، مانده این حساب به خلاصه سود و زیان مؤسسه انتقال یافته و بسته می شود.

د - هزینه های انجام شده توسط فرستنده کالای امانی^۱: هر هزینه ای که بابت ارسال کالا برای حق العمل کار ایجاد و توسط آمر پرداخت شود، باید در بدهکار حساب کالای امانی و بستانکار صندوق یا بانک ثبت شود. این هزینه ها، معمولاً عبارتند از هزینه های بسته بندی و عدل بندی و هزینه حمل و بارگیری و هزینه بیمه حمل تا مقصد.

ه - هزینه های انجام شده توسط حق العمل کار^۲: چون حق العمل کار، کالای امانی را به حساب آمر به فروش می رساند، بنابراین، هرگونه هزینه ای که پرداخت می کند همراه با حق العمل و احياناً حق التضمین خود در صورتحساب فروش که برای آمر فرستاده می شود، از بهای فروش کسر می کند. به همین دلیل، باید کلیه این مخارج از یک طرف در بدهکار حساب کالای امانی و از طرف دیگر در بستانکار حساب حق العمل کار جزو پرداختهای او ثبت شود و همچنین میزان فروش کالای امانی که توسط حق العمل کار به عمل آمده است و در صورتحساب فروش ارسالی نوشته شده باید از یک طرف به بدهکار حساب حق العمل کار و از طرف دیگر در بستانکار حساب کالای امانی ثبت شود.

و - وجوه یا اسناد دریافتنی از حق العمل کار: مبلغ خالص وجوه یا اسناد دریافتنی در بدهکار حساب صندوق یا حساب اسناد دریافتنی و در بستانکار حساب حق العمل کار ثبت می شود.

ز - تعیین سود و یا زیان حاصل از فروش کالای امانی: اکنون کافی است که حساب کالای امانی را جمع بندی و با

۱- هزینه های غیرتکراری یا غیرادواری برای محموله ارسالی توسط آمر انجام می شود.

۲- هزینه های تکراری یا ادواری که پس از رسیدن کالا به دست حق العمل کار ایجاد می شود.

مانده گیری کنیم چنانچه جمع طرف بستانکار بیش از جمع طرف بدهکار باشد، نشان دهنده سود بوده که به ترتیب زیر به حساب خلاصه سود و زیان منتقل می شود.

کالای امانی ×××

خلاصه سود و زیان ×××

و اگر جمع طرف بدهکار بیش از جمع طرف بستانکار باشد، نمایانگر زیان است، که به ترتیب زیر، به حساب خلاصه سود و زیان منتقل می کنیم.

خلاصه سود و زیان ×××

کالای امانی ×××

در پایان دوره مالی در هر دو صورت، حساب کالای ارسالی را با حساب خلاصه سود و زیان می بندیم.

مثال: در تاریخ اول دی ماه ۱۳۸۹ شرکت رفسنجان تعداد ۴۰ صندوق پسته که بهای تمام شده هر صندوق ۱۰,۰۰۰ ریال بود، برای حق العمل کار خود آقای رحیمی مقیم تهران ارسال کرده و مبلغ ۳۰,۰۰۰ ریال هزینه حمل و بارگیری و مبلغ ۱۴,۰۰۰ ریال بابت بیمه حمل پرداخت کرد.

صورتحساب فروش رسیده از تهران به تاریخ بیستم اسفند ماه ۱۳۸۹ که حواله بانکی به مبلغ ۶۰۰,۰۰۰ ریال ضمیمه آن بود، اطلاعات زیر را نشان می دهد.

دریافت ۴۰ صندوق و فروش ۳۸ صندوق آن جمعاً به مبلغ ۷۲۰,۰۰۰ ریال

کسر می شود:

هزینه انبارداری ۲۷,۰۰۰

هزینه تخلیه و حمل ۱۸,۶۰۰

هزینه توزیع و فروش ۶,۰۰۰

حق العمل فروش ۵٪ ۳۶,۰۰۰

حق التضمین ۱٪ ۷,۲۰۰

جمع هزینه ها ۹۴,۸۰۰

حواله ارسالی ۶۰۰,۰۰۰

جمع کل

۶۹۴,۸۰۰

مانده بدهی

۲۵,۲۰۰

مطلوب است:

ثبت عملیات مربوط به کالای امانی مزبور در دفاتر آمر و حق العمل کار.

الف — ثبت عملیات در دفاتر آمر

هنگام ارسال کالا:

دفتر روزنامه عمومی شرکت رفسنجان

کالای امانی ۴۰۰,۰۰۰

۴۰۰,۰۰۰

کالای ارسالی

ثبت بهای تمام شده کالای امانی ارسالی

کالای امانی ۳۰,۰۰۰
 موجودی نقد ۳۰,۰۰۰
 پرداخت هزینه حمل و بارگیری

کالای امانی ۱۴,۰۰۰
 موجودی نقد ۱۴,۰۰۰
 پرداخت حق بیمه کالای ارسالی

هنگام دریافت صورتحساب فروش:
 دفتر روزنامه عمومی شرکت رفسنجان
 بازرگانی رحیمی ۷۲۰,۰۰۰
 کالای امانی ۷۲۰,۰۰۰
 ثبت بهای فروش ۳۸ صندوق پسته

کالای امانی ۹۴,۸۰۰
 بازرگانی رحیمی ۹۴,۸۰۰
 ثبت هزینه‌های انجام شده توسط حق‌العمل کار
 موجودی نقد ۶۰۰,۰۰۰
 بازرگانی رحیمی ۶۰۰,۰۰۰
 ثبت خالص دریافتی (حواله ارسالی) از بازرگانی رحیمی

هنگام بستن حسابها در پایان سال:
 دفتر روزنامه عمومی شرکت رفسنجان
 موجودی کالا - نزد حق‌العمل کار ۲۴,۴۸۰
 کالای امانی ۲۴,۴۸۰
 احتساب بهای تمام شده ۲ صندوق باقی‌مانده

$$\text{ریال } ۲۴,۴۸۰ = ۲ \times \left(\frac{۴۰۰,۰۰۰ + ۳۰,۰۰۰ + ۱۴,۰۰۰}{۴۰} + \frac{۲۷,۰۰۰ + ۱۸,۶۰۰}{۴۰} \right) = ۲ \times \left(\frac{۴۴۴,۰۰۰}{۴۰} + \frac{۴۵,۶۰۰}{۴۰} \right) = ۲ \times ۱۱۵,۰۰۰ = ۲۳۰,۰۰۰$$

کالای امانی ۲۰۵,۶۸۰
 خلاصه سود و زیان ۲۰۵,۶۸۰

نقل سود حاصل از فروش کالای امانی به حساب خلاصه سود و زیان

کالای ارسالی ۴۰۰,۰۰۰
 خلاصه سود و زیان ۴۰۰,۰۰۰
 ثبت بستن حساب کالای ارسالی

دفتر کل شرکت رفسنجان (دفاتر کل آمر):

کالای امانی

هزینه های آمر:	
بهای تمام شده ۴۰ صندوق	۴۰۰,۰۰۰
هزینه حمل و بارگیری	۳۰,۰۰۰
هزینه بیمه راه	۱۴,۰۰۰
جمع هزینه های آمر	۴۴۴,۰۰۰
هزینه های حق العمل کار	۹۴,۸۰۰
جمع کل هزینه ها	۵۳۸,۸۰۰
مانده سود حاصل از فروش کالای امانی نقل به	
خلاصه سود و زیان	۲۰۵,۶۸۰
	<u>۷۴۴,۴۸۰</u>
فروش ۳۸ صندوق	۷۲۰,۰۰۰
بهای تمام شده ۲ صندوق موجود	۲۴,۴۸۰
	<u>۷۴۴,۴۸۰</u>

کالای ارسالی

بهای تمام شده کالای ارسالی	۴۰۰,۰۰۰
به خلاصه سود و زیان	۴۰۰,۰۰۰
	<u>۴۰۰,۰۰۰</u>
	<u>۴۰۰,۰۰۰</u>

خلاصه سود و زیان

سود حاصل از فروش کالای امانی	۲۰۵,۶۸۰
بستن کالای ارسالی	۴۰۰,۰۰۰

حق العمل کار (بازرگانی رحیمی)

بهای فروش ۳۸ صندوق	۷۲۰,۰۰۰
هزینه های انجام شده طبق صورتحساب	۹۴,۸۰۰
وجه دریافتی از حق العمل کار	۶۰۰,۰۰۰
مانده نقل به زیر	۲۵,۲۰۰
	<u>۷۲۰,۰۰۰</u>
مانده نقل از بالا	۲۵,۲۰۰
	<u>۷۲۰,۰۰۰</u>

موجودی نقد — صندوق

مانده از قبل	×××	هزینه حمل و بارگیری	۳۰,۰۰۰
خالص دریافتی از حق العمل کار	۶۰۰,۰۰۰	هزینه بیمه	۱۴,۰۰۰

ب — ثبت عملیات در دفاتر حق العمل کار:

— ثبت محموله امانی در دفتر گیرنده کالای امانی (دفتر حق العمل کار)
معمولاً حق العمل کار پس از دریافت کالا، بهای آن را در دفاتر خود ثبت نمی کند.
اما دریافت کالا را همراه با مقدار (تعداد) و قیمت (هر واحد) و دیگر مشخصات، در دفاتر آماری خود یادداشت می کند.
چنانچه حق العمل کار، هزینه هایی را در مورد کالاهای دریافتی متحمل شود در دفاتر خود به حساب شخص آمر منظور می کند و اضافه براین، زمانی که کالای امانی را فروخت بهای آن را در حسابهای مربوط در دفاتر خود ثبت می نماید.

دفتر روزنامه عمومی (حق العمل کار)

آمر ××

موجودی نقد — صندوق ××

ثبت هزینه انبارداری

آمر ××

موجودی نقد — صندوق ××

ثبت هزینه های تخلیه و حمل

آمر ××

موجودی نقد — صندوق ××

ثبت هزینه های توزیع و فروش

موجودی نقد — صندوق ××

آمر ××

ثبت بهای کالای فروخته شده

آمر ××

درآمد — حق العمل ××

ثبت حق العمل مقررّه

آمر ××

درآمد — حق التضمین ××

ثبت حق التضمین مقررّه

آمر ××

موجودی نقد - صندوق ××

ثبت حواله نقدی ارسال شده

دفتر کل حق العمل کار

آمر	
فروش کالا ××××××	۱- هزینه انبارداری ××× ۲- هزینه تخلیه و حمل ××× ۳- هزینه توزیع و فروش ××× ۴- حق العمل مقررّه ××× ۵- حق التضمین ××× ۶- حواله ارسالی ×××
<u>××××××</u>	<u>××××××</u>

موجودی نقد - صندوق

مانده ×××	هزینه انبارداری ××
بهای فروش کالای امانی ××	هزینه تخلیه و حمل ××
	هزینه توزیع و فروش ××
	حواله ارسالی ××
××××	×××

درآمد

حق العمل ××	
حق التضمین ××	

دفتر روزنامه عمومی بازرگانی رحیمی :

آمر ۵۱,۶۰۰

موجودی نقد - صندوق ۵۱,۶۰۰

ثبت هزینه (انبارداری - تخلیه - توزیع و فروش) ۷۲۰,۰۰۰

موجودی نقد - صندوق ۷۲۰,۰۰۰

آمر ثبت بهای کالای فروخته شده

آمر ۳۶,۰۰۰
 درآمد - حق العمل ۳۶,۰۰۰
 ثبت حق العمل مقررہ

آمر ۷,۲۰۰
 درآمد - حق التضمين ۷,۲۰۰
 ثبت حق التضمين مقررہ

آمر ۶۰۰,۰۰۰
 موجودی نقد - صندوق ۶۰۰,۰۰۰
 ثبت حوالہ نقد ارسال شدہ

دفتر کل حق العمل کار:

آمر (شرکت رفسنجان)

۲۷,۰۰۰	۱- هزینه انبارداری
۱۸,۶۰۰	۲- هزینه تخلیه و حمل
۶,۰۰۰	۴- هزینه توزیع و فروش
۳۶,۰۰۰	۵- حق العمل ۵٪
۷,۲۰۰	۶- حق التضمين ۱٪
۶۰۰,۰۰۰	۷- حوالہ ارسالی
۲۵,۲۰۰	مانده نقل به زیر
<u>۷۲۰,۰۰۰</u>	<u>۷۲۰,۰۰۰</u>
<u>۲۵,۲۰۰</u>	مانده نقل از بالا
۷۲۰,۰۰۰	۳- فروش ۳۸ صندوق

موجودی نقد

مانده از قبل	×××	۱- هزینه انبارداری	۲۷,۰۰۰
۳- بهای فروش	۷۲۰,۰۰۰	۲- هزینه تخلیه و حمل	۱۸,۶۰۰
		۴- هزینه توزیع و فروش	۶,۰۰۰
		۷- حوالہ ارسالی	۶۰۰,۰۰۰

درآمد

۳۶,۰۰۰	۵ - حق العمل ۵٪
۷,۲۰۰	۶ - حق التضمین ۱٪

پرسشها

- ۱- کالای امانی، آمر و حق العمل کار را تعریف کنید.
- ۲- آمر تا چه زمانی مالک کالای امانی است؟
- ۳- مزایای فروش کالا به طور امانی برای حق العمل کار و آمر را توضیح دهید.
- ۴- موجودی کالای پایان دوره آمر (فرستنده کالای امانی) از چه موجودیهایی تشکیل می شود؟
- ۵ - مهمترین حقوق حق العمل کار در مورد فروش کالای امانی چیست؟
- ۶- وظایف و مسؤولیتهای حق العمل کار در برابر کالای امانی چیست؟
- ۷- فرق بین حق العمل کار و نماینده تجاری را شرح دهید.

پرسشهای چهار گزینه ای

- ۱- در کدامیک از موارد زیر حساب کالای امانی در دفاتر آمر بدهکار می شود؟
  - الف - ارسال کالا به حق العمل کار
  - ب - دریافت وجه از حق العمل کار
  - ج - برگشت کالا از حق العمل کار
  - د - فروش کالا توسط حق العمل کار
- ۲- حساب کالای ارسالی به حق العمل کار در پایان دوره به حساب ..... منتقل می شود.
  - الف - آمر
  - ب - خلاصه سود و زیان
  - ج - کالای امانی
  - د - حق العمل کار
- ۳- حساب کالای ارسالی چه نوع حسابی است؟
  - الف - دائمی
  - ب - موقت
  - ج - دارایی
  - د - حقیقی
- ۴- حق العمل کار به نام ..... کالای امانی را معامله می کند.
  - الف - خود
  - ب - آمر
  - ج - خریدار
  - د - صاحب کالا
- ۵ - در ازای وجوه ارسالی توسط حق العمل کار به آمر حساب ..... در دفاتر آمر بستانکار می شود.
  - الف - فروش
  - ب - آمر
  - ج - کالای ارسالی
  - د - حق العمل کار
- ۶- هزینه های انجام شده توسط حق العمل کار بابت کالای ارسالی که به فروش رسیده به عهده .....
  - الف - حق العمل کار است.
  - ب - آمر است.
  - ج - خریدار است.
  - د - فروشنده است.
- ۷- مالک کالای امانی ..... است.
  - الف - حق العمل کار
  - ب - آمر
  - ج - گیرنده کالای امانی
  - د - فروشنده
- ۸ - کدامیک از حقوق زیر به حق العمل کار تعلق ندارد؟
  - الف - کارمزد فروش
  - ب - حق التضمین
  - ج - هزینه های پرداختی وی
  - د - بهای کالای فروش رفته

۹- اگر حق العمل کار هزینه‌های تحویل کالای امانی را پردازد، در دفتر حق العمل کار حساب ..... بستانکار می‌شود.

الف - کالای امانی   ب - موجودی نقد   ج - حق العمل کار   د - آمر
۱۰- حق العمل فروش در دفتر حق العمل کار در چه حسابی بستانکار می‌شود؟
الف - موجودی نقد   ب - درآمد   ج - آمر   د - کالای امانی

مسائل

۱-۷- شرکت ایران مقیم تهران تعداد ۸۰ صندوق خشکبار برای حق العمل کار خود، در تبریز به طریق امانی ارسال داشت که قیمت هر صندوق ۲۸۰,۰۰۰ ریال و کرایه حمل و حق بیمه هر صندوق ۲۰۰ ریال بود. سه ماه پس از تاریخ ارسال کالا صورتحسابی از حق العمل کار رسید که نشان می‌داد کل محموله به مبلغ ۴,۲۴۰,۰۰۰ ریال فروخته شده و هزینه‌های پرداختی حق العمل کار بالغ بر ۸۰,۰۰۰ ریال بود. حق العمل فروش ۵ درصد و حق العمل تضمین ۱ درصد مبلغ فروش بوده و بقیه طلب آمر طی حواله بانکی ارسال گردید. عملیات مربوط به این محموله را در دفاتر آمر و دفاتر حق العمل کار ثبت کنید.

۲-۷- در اول اردیبهشت X۹ شرکت سهامی مازندران در ساری ۴۰۰ عدل پنبه که بهای تمام شده آن عدلی ۳۰۰,۰۰۰ ریال بود از ساری به نام حق العمل کار خود آقای امامی مقیم تهران جهت فروش امانی فرستاد. شرکت مازندران ۳۰۰,۰۰۰ ریال حق بیمه و ۹۲۰,۰۰۰ ریال هزینه حمل تا تهران را پرداخت. در اول مرداد ماه آقای امامی مبلغ ۱۴۲,۵۰۰,۰۰۰ ریال را به ضمیمه حواله صورت فروش کالای امانی به شرکت مازندران ارسال کرد که نشان می‌داد حق العمل کار تمام عدلهای پنبه را از قرار عدلی ۵۰۰,۰۰۰ ریال فروخته است و ۵۶,۰۰۰ ریال هزینه باری و ۶۷۲,۰۰۰ ریال هزینه‌های فروش پرداخت کرده است. همچنین آقای امامی حق العمل خود را از قرار عدلی ۳۰,۰۰۰ ریال از حاصل فروش برداشت نموده است.
مطلوب است:

تنظیم حسابهای لازم در دفاتر آمر.

۳-۷- در تاریخ X۹/۲/۱ شرکت سازنده تعداد ۱۰۰ دستگاه کولر جهت حق العمل کار خود آقای موسوی ارسال کرد. بهای تمام شده هر دستگاه کولر ۶۰,۰۰۰ ریال است. شرکت سازنده مبلغ ۳۰۰,۰۰۰ ریال بابت کرایه حمل و مبلغ ۲۰۰,۰۰۰ ریال برای بیمه حمل و نقل پرداخت کرد. صورتحساب دریافتی مورخ X۹/۲/۳۱ حاکی است که آقای موسوی تمام کولرها را تحویل گرفته و مبلغ ۵۰,۰۰۰ ریال بابت تخلیه نقداً پرداخت کرده است و همچنین کولرها را از قرار هریک دستگاه ۱۰۰,۰۰۰ ریال فروخته و پس از کسر مبلغ ۷۰,۰۰۰ ریال بابت هزینه‌های متفرقه فروش و همچنین ۵٪ بابت حق العمل و ۱٪ بابت حق تضمین، باقیمانده را طی حواله تلگرافی بانکی ارسال کرده است.
مطلوب است:

ثبت عملیات فوق در دفاتر آمر و حق العمل کار.

۴-۷- در تاریخ X۹/۷/۱ شرکت کامرانی مقدار ۱۰۰ دستگاه بخاری جهت حق العمل کار خود آقای سعیدی در قم ارسال می‌دارد. بهای تمام شده هر دستگاه بخاری ۵۰,۰۰۰ ریال است و شرکت کامرانی مبلغ ۳۰۰,۰۰۰ ریال بابت کرایه حمل و نقل و مبلغ ۲۰۰,۰۰۰ ریال جهت بیمه حمل پرداخت می‌کند. صورتحساب رسیده مورخ X۹/۷/۳۰ از قم حاکی است که مبلغ ۱۰۰,۰۰۰ ریال بابت تخلیه و ۷۰,۰۰۰ ریال بابت هزینه‌های متفرقه فروش پرداخت شده و پس از کسر ۵٪ حق العمل فروش و ۱٪ حق تضمین بقیه توسط آقای سعیدی نقداً طی حواله بانکی جهت شرکت کامرانی ارسال شده است. همچنین صورتحساب فروش نشان می‌دهد که هر بخاری به مبلغ ۱۰۰,۰۰۰ ریال فروخته شده است.

مطلوب است:

تنظیم حسابهای لازم در دفاتر آمر و حق العمل کار.

۵-۷- بازرگانی ایران پخش (آمر) در تاریخ ۹۵/۱/۸۰، تعداد ۲۰ صندوق چای را که بهای تمام شده هر صندوق ۵۰,۰۰۰ ریال می باشد جهت فروش به رسم امانی برای آقای رئوفی (حق العمل کار) خود مقیم شهرستان سمنان فرستاده و جهت باربری برای هر صندوق ۱۰,۰۰۰ ریال و برای تمام محموله مبلغ ۵۰,۰۰۰ ریال بیمه حمل و نقل پرداخته است. صورتحساب زیر در تاریخ ۹۵/۱۲/۸۰ از طرف آقای رئوفی به بازرگانی ایران پخش واقع در تهران رسیده است.

حق العمل کاری رئوفی

موضوع - محموله ۲۰ صندوق چای
پیوست - یک برگ حواله بانکی

صورتحساب - بازرگانی ایران پخش

۱,۴۲۰,۰۰۰ ریال

فروش ۱۷ صندوق چای

کسر می شود :

۳,۸۰۰

هزینه تخلیه و توزیع

۳۴,۰۰۰

هزینه انبارداری

۱۷,۰۰۰

حق العمل فروش

۳,۴۰۰

حق التضمین

۵۸,۲۰۰

جمع هزینه ها

۱,۳۶۱,۸۰۰

باقیمانده

۱,۳۰۰,۰۰۰

حواله بانکی

۶۱,۸۰۰

مانده بدهی

مطلوب است:

ثبت اقلام و عملیات مربوط به محموله امانی فوق فقط در دفتر روزنامه و کل آمر.

۶-۷- تجارتخانه امین در بیستم آبان ماه تعداد ۶۰ صندوق چای که بهای تمام شده هر صندوق ۱۰۰,۰۰۰ ریال بود به نشانی حق العمل کار خود آقای محمدی در مشهد ارسال داشت. در همین تاریخ تجارتخانه امین مبلغ ۳۰,۰۰۰ ریال بابت هزینه حمل و بارگیری و مبلغ ۱۵,۰۰۰ ریال حق بیمه محموله را پرداخت می کند.

در اول اسفند ماه صورتحسابی از طرف آقای محمدی به تجارتخانه امین رسید که به موجب آن اطلاع داده شده بود که تعداد ۵۶ صندوق چای جمعاً به مبلغ ۹,۲۸۰,۰۰۰ ریال فروخته شده و حق العمل کار مبلغ ۵۶,۰۰۰ ریال بابت حمل کالا و مبلغ ۲۲,۴۰۰ ریال هزینه انبارداری و مبلغ ۴۳۶,۸۰۰ ریال بابت حق العمل طبق قرارداد و مبلغ ۷۲,۸۰۰ ریال بابت حق التضمین به حساب خود منظور نموده، در دهم اسفند ماه یک حواله بانکی به مبلغ ۶,۶۹۲,۰۰۰ ریال ارسالی حق العمل کار به تجارتخانه امین رسید.

مطلوب است:

ثبت عملیات مربوط به کالای امانی و بستن حسابهای آن در دفاتر تجارخانه امین (آمر) و دفاتر آقای محمدی (حق العمل کار).

۷-۷- در ۳۱ شهریور ۱۳۷۹ شرکت خشکبار در دامغان تعداد ۵۰۰ صندوق پسته جهت حق العمل کار خود شرکت برادران در تهران فرستاد که خرید آن از قرار هر صندوق ۱۸۰,۰۰۰ ریال بود و مبلغ ۸۰,۰۰۰ ریال بابت هزینه بارگیری و ۵۲۰,۰۰۰ ریال بابت حمل و ۱۵۰,۰۰۰ ریال حق بیمه پرداخت. در ۳۰ دی ماه ۱۳۷۹ صورتحساب فروش از حق العمل کار رسید که نشان می داد ۵۰۰ صندوق پسته را از قرار هر صندوق ۳۰۰,۰۰۰ ریال فروخته و مبلغ ۲۲۵,۰۰۰ ریال بابت هزینه انبارداری و ۳۱۷,۰۰۰ ریال هزینه تبلیغات پرداخته است. علاوه بر آن مبلغ ۲۵۰,۰۰۰ ریال کرایه حمل صندوقها را تا محل تحویل به مشتری پرداخت نموده و ۵٪ فروش بابت حق العمل و ۱٪ فروش بابت حق التضمین به حساب شرکت خشکبار منظور داشته است. ضمناً حواله بانکی به مبلغ ۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال به ضمیمه صورتحساب واصل گردید.

مطلوب است:

ثبت عملیات فوق در دفاتر آمر و حق العمل کار

۸-۷- تجارخانه تهرانی (آمر) در تاریخ ۱۰/۲/۸۱ تعداد ۴۰ دستگاه کولر را که بهای تمام شده هر دستگاه ۲۵۰,۰۰۰ ریال می باشد جهت آقای محمدی (حق العمل کار) مقیم تبریز ارسال داشته است. در همین روز مبلغ ۶۰,۰۰۰ ریال بابت هزینه حمل و مبلغ ۴۰,۰۰۰ ریال حق بیمه محموله را پرداخته است.

در تاریخ ۹/۲/۲۴ صورتحساب فروش از حق العمل کار رسید که نشان می داد ۴۰ دستگاه کولرها را به قرار هر دستگاه ۲۶۸,۰۰۰ ریال فروخته و مبلغ ۱۴,۰۰۰ ریال بابت انبارداری و مبلغ ۴۰۰۰ ریال هزینه حمل تا انبار و مبلغ ۱۲,۰۰۰ ریال هزینه توزیع و فروش پرداخت کرده و ۴٪ حق العمل و ۱٪ حق التضمین نیز به حساب خود منظور داشته است. ضمناً حواله بانکی به مبلغ ۸,۰۰۰,۰۰۰ ریال ضمیمه صورتحساب ارسالی بود که در تاریخ مذکور از بانک وصول گردید.

مطلوب است:

الف - ثبت فعالیتهای فوق در دفتر روزنامه عمومی و کل آمر

ب - ثبت مربوط به بستن حسابهای دفاتر آمر

بحث کنید

حق العمل کار نسبت به کالای امانی چه وظایفی دارد؟ رعایت این وظایف در روند کار چه تأثیری دارد؟